UZEI informa y responde (I)

Hauxe da UZEI

UZEI (Unbertsitate-Zerbitzuetarako Euskal Ikastetxea) ha sido el centro de un amplio —y a veces agrio— debate durante las últimas semanas, a raíz de algunas tomas de postura muy críticas de Koldo Mitxelena sobre su trabajo y, más en concreto, de sus diccionarios. Esta institución apenas ha participado en la polémica. Sin embargo, ahora se siente en la necesidad y obligación de informar sobre sus actividades, de rectificar inexactitudes y falsedades y de expresar su postura. Lo vamos a hacer los trabajadores de UZEI, mediante una serie de artículos de periódico en DEIA y "Egin", a cuyos directores agradecemos su amable acogida.

UZEIko LANGILEAK

Eztabaida bizia erabili da prentsan azken asteotan, gure Erakunde hau dela eta. Irakurle asko erdigaldua gertatu da agian, informazio garbirik ezean, arazoaren funtsa asmatu ezinik.

UZEIrekin batera beste Erakunde eta Talde batzu ere behin baino gehiagotan aipatu eta ukitu izan dira. Ez da harritzekoa; ezin bait daiteke UZEI bereiz, azken hamar-hamabost urteotan zientziaren, teknikaren, administrazioaren eta irakaskuntzaren maila eta alor guztietara euskara eramaten ahalegindu den mugimendutik, eta bereziki, projektu horren bidetan, lanean diharduten hainbat Erakunde eta Talde konkretutatik.

Artikulu honen eta ondorengoen bidez, UZEI Erakunde eta Lantegiaren berri eman nahi dugu, horren asmoak; lanak, erizpideak eta jokabidea azalduz, eta eztabaidan dabilen zenbait punturi buruz geure eritzia eskainiz. Etxe honek ez du inolako eztabaida mingarri eta helkorretan abiatzeko asmorik.

Gure ustez, polemika horrek badu maila bat baino gehiago: a) Bata, **tekulkoa eta metodologikoa** da, hizkuntzalarien, jakintza-alor bakoitzeko adituen eta hiztegigileen artean aztertzekoa. Ez egunkariak eta ez kultura orokorreko aldizkariak dira horretarako egokiak. Zalantzarik gabe beharrezkoa du UZEIren lanak maila horretako kritika sistematikoa; horren zain gaude. Horretarako bidea ireki nahi genuke. b) Bestea, **soziala eta kulturala** da. Gure hizkuntza-kulturen bizitzaz eta etorkizunaz arduraturik dabiltzan guztiek dute hitza hemen. Ez da erraza sarritan bi mailon arteko mugak zehaztea; **bigarrenaren ikuspegitik doaz bereziki artikulu hauek.**

Carbi dago, bestalde, kultur eta hizkuntz politika orokorraren arazoak nahisirik dabiltzala hor; baina UZEIk ez du maila politiko horretan sartu nahi.

Badu UZEIk txosten luze bat landua: "UZEIren historia eta gogoeta" (1981, urtarrila), 232 orrialde ditu. Bertan azaltzen dira Erakundearen asmoa, erizpideak, lanak, finantzapena, harremanak, etab. Txostena ez da ezkutukoa, eta dagokien hainbat Erakunde eta lagunen eskuetan dago aspalditik. Hortixe atera dugu, hain zuzen, hainbat berri artikulu hauetarako. UHG siglaren bidez adieraziko dira aipamenak.

Historiaurrea eta ingurua

1977an sortu zen UZEI: Une hortako inguru sozial eta politiko konkretuaren barruan. Baina ez dugu uste batez ere hor bilatu behar denik UZEIren sorreraren gakoa. Aspalditik euskal kulturaren munduan heltzen eta lantzen ari ziren asmo eta projektuen fruitua da zuzenean UZEI.

1973an bildu zen lehen aldiz UEU (Udako Euskal Unibertsitatea). Ordutik hona urtero bildu da. Euskararen normalizazio kulturala izan du bere asmo nagusien eta funtsezkoena: hau da, kultur alor eta maila guztiak euskaraz erabiltzea, eta horrela euskara teknikoberezitua bera —lexikoa eta hizkera— normalduz joatea.

Euskararen normalizazio "kulturala", horren forma batu eta estandardizatuaren gainean eraikitzen da. Hain zuzen ere, euskararen batasunbidearen ondorio bezala abiatzen da horren "normalizazio kulturalaren" mugimendua. Hor barruan ulertu behar da UZEIren sorrera ere.

Jakin taldearen projektua izan zen **zuzenean** UZEI. 25 urteko historia du, ordea, **Jakin** aldizkariak. Eta lehen zenbakitik hasita, euskarak "kultur-yoera eta kultur-ats guzi-guzietan murgildu" beharraren kezka agertzen zuen, eta aldizkariak berak "edotariko gaiak" erabiltzeko erabakia azaltzen. 8. zenbakian (1958an), berriz, aurkezten du Urrestarazu "Umandi"k berak Hiztegi tekniko-berezituen premia: "Teknika-itz bildumak beharrak ditugu; irakaskintza gai guzietarako; lanbide orotarako; erti eta kulturazko mota denetarako; banaketarako; zuzentzari buruzko guzietarako; jolas eta kiroletarako... Itz batez, biziarekiko den guzirako". Bide horretatik erabaki zuen **Jakinek** 1972an —orain dela hamar urte— lan horri sistematikoki ekitea. Lehen fruitua, **Natur Zientziak Hiztegia,** 1976an kaleratu zuen. **Aranzadiko bost lagunek jarri zuten gaiaren aldetikako ardura eta lankidetza nagusia; Jakinek** euskarari buruzkoa. Bi taldeen elkarlana, beraz.

1972/3an eratu zen **Elhuyar** taldea, zientzia zehatzak euskaraz lantzeko. Hasiera-hasieratik bideratu zituen bi asmo hauek: beren alorreko literatura berezitutik lexiko teknikoa biltzea eta **Elhuyar** izeneko aldizkaria argitaratzea. 1974ean agertu zen lehen zenbakia. Ordurako, **Jakinekin** batera, Fisika-Kimika hiztegia —gero UZEIk bitan atera duena— programatua zuen.

Normalbide honetan ez dago ahazterik zenbait Fakultatetan ihardun ziren Euskal Kultur Talde eta Mintegiak, Unibertsitatean euskarazko irakaskuntza —eta ez euskararen irakaskuntza bakarrik— abiatzeko garrantzi handia izan bait zuten.

Euskararen normalizazio kulturalaren mugimendu aspalditiko eta zabalaren haritik etorri eta horretarako hainbat projektu eta ekintzen baterakuntza bezala sortu zen, bada, UZEI. Sail berezitutan euskararen normalizazio-lanean ari ziren hainbat talde eta erakunderi koordinazio-bidea ematea eta beste hainbat sortu eta eragitea zuen bere asmoa.

Asmoa eta projektua

"Jakintza-sail eta lanbide-eremu desberdinetan euskararen normalizazio lexikalerako zenbait oinarri jarri nahi dituen zerbitzu-ikastetxe" bezala definitzen du UZEIk bere burua (UHG, 2.1). Euskal Unibertsitateari begira eskaini nahi du zerbitzu hori: "UZEI, euskararen normalizaziorako erakunde bezala definitzen delarik, mugaezineko normalizazio honen esparruetan Unibertsitate mailan kokatzen da. Gaur dugun behin behineko egoeran, Unibertsitate aurreko irakas mailetan ere zeregin berezia izan dezake" (UHG, 1.5).

Bere zerbitzua konkretatuz eta aipaturiko **oinarriak** zehaztuz, Unibertsitatea euskalduntzeko "azpiegitura" lantzea hartzen du egin-kizuntzat: "Esandako helburu nagusi horietarako egiteko bazterrezina da, UZEIrentzat, Unibertsitate euskaldunaren azpiegitura lantzea: Azpiegitura bibliografikoa; Azpiegitura hizkuntzazkoa; Azpiegitura pertsonala. Ardatz horren erdigunea **Hiztegi berezituak** dira, hiru dimentsiotako azpiegiturak biltzen dituztenak" (UHG, 1.4).

Hala ere, eta euskararen gaurko normalbide osoari begiratuz, Unibertsitatetik eta irakaskuntzatik kanpora bere egitekoa zabaldu beharra aurkitu du UZEIk, gizarte —eta lanbide— sektoreen eskabideei erantzuteko: "Begi bistakoa da euskararen normalizazioa lortu nahi badu, bere lanak gizarteko beste arlo eta maila guztietara hedatu behar dituela. Horregatik, helmuga horretara iristeko premiazko zabalkunde-lanak burutzen saiatuko da, batez ere eskę sozialei erantzunez" (UHG, 1.5).

Erakundea

Instituzio konkretua da UZEI. Donostiako Parte Zaharrean, Esterlines kalean du bere lantegia. "Irabaz-asmorik gabeko Elkargoa" da, baina lan-talde profesionala babesteko asmatua. Hamabost langile lanegun osoan ari dira bertan, eta orduka beste batzu. Lantegi honetatik organizatzen, gidatzen eta koordinatzen dira kanpoan orduka lanegiten duten beste hainbat talde eta lankide.

Sailka edo departamentutan eraturik dago UZEI: batzu orokorrak eta besteak berezituak. Zenbait arrazoirengatik —finantzapen-arazoa funtsean—, [illegible] keen sail-banaketa osoa eta egokiena egiterik ez da izan oraindik.

UZEIko sail berezituak

—Zuzenbidea/Administrazioa
—Ekonomia/Enpresa/Banka
—Politika/Soziologia
—Filosofia
—Natur Zientziak
—Artea/Hirigintza/Erakuntza
—Medikuntza
—Psikologia/Pedagogia
—Erlijioa
—Historia/Geografia
—Teknologia
—Fisika/Kimika/Matematika
—Kirolak
—Hizkuntzalaritza/Literatua

UZEIren lanak

Lau urte t'erdiko lanik nagusiena Hiztegigintza izan du UZEIk. Hona burututa edo bideratuta dauzkanak:

ARGIRARATUTA
—Fisika
—Kimika
—Psikologia
—Politika
—Ekonomia
—Enpresa
—Matematika (berehala)
—Kirolak (1. mailakoa)

BUKATUTA
—Teknologia mekanikoa
—Hizkuntzalaritza
—Artea
—Administrazioa
—Trafikoa

LANTZEN
—Filosofia
—Medikuntza
—Historia
—Erlijioa
—Literatura
—Botanika
—Zuzenbidea
—Banka
—Hirigintza
—Eraikuntza

ASMOTAN
—Merkatalgoa
—Geografia
—Pedagogia
—Zoologia
—Komunikazioa
—Soziologia

Baina UZEIren lana ez da inola ere Hiztegigintzan agortu. Bestelako zenbait ekintza nagusi aipatzekoak dira:

1.—**Ikastaroak.** Berrogei bat ikastaro eman ditu UZEIk, hainbat lekutan, bere barruko lanaren osagarri eta luzagarri bezala. Hauen artean sar daitezke Unibertsitateko zenbait sailetan zuzenduriko mintegiak ere.

2.—**Euskal Lexikologiazko Ikerkuntza.** Bere hiztegigintzaren oinarriak finkatzeko lexiko-sorkuntzarako bideak landu ditu; era berean sortzen zaizkion arazo lexikografikoei ere sistematikoki erantzunaz joan da. Hurrengo artikuluetan azalduko ditugu gure erizpideak. Esan beharra dago, hala ere, UZEIren hasieran bertan, hiru egunetako ordu luzeak sartu zituztela 25 bat lagunek, oinarrizko erizpideak aztertzeko eta erabakitzeko. UZEIko lankideez gain beste hainbat hizkuntzalari eta hiztegigilek hartu zuen parte bilera haietan.

3.—**Kontsultategia.** Toki askotatik (enpresa, bulego, udaletxe, jatetxe, denda, lantegi etab.) eta hainbat eratako kontsultak (errotuloak, anuntzioak, jatetxetako janarien izenak, erreziboak, isun edo multak, lantegietako abisuak, fakturak eta beste) etortzen zaizkio UZEIri. Batzutan hitz soilak galdetzen dira, beste askotan esaldiaren egiturarekin, sintaxiarekin zerikusi handiago dutenak. Emandako erantzunak 8 fitxategi handitan bildurik eta ordenaturik dauzkagu (9.000 fitxatatik gora).

4.—**Itzulpen-zerbitzua.** Textu bereziak bakarrik itzultzen ditu UZEIk: hau da, beren edukinagatik edo izango duten hedaduragatik euskararen azpiegitura berean eragin handia izango dutenak.

5.—**Udaletxeetako itzultzaileen koordinazioa.** Zerbitzu hau behin eta berriz eskatu izan zaigu. Beti ere, gure Zuzenbideko Hiztegiarekin eta beste hainbatekin lotuta ikusi izan dugu. Azpiegitura eta koordinatzeko bidea eskaintzen du UZEIk hemen ere.

Horixe da UZEI, ez besterik: Euskararen "normalizazio kulturala" bideratzeko Instituzio eta Lantegi bat, hortan diharduten hainbat lagun eta lankide koordinatzen dituena. "UZEI-ren bat" beharrezkoa dela uste dugu, normalizazio hori aurrera eramango bada. Hortantxe saiatzen gara.

UZEIko Langileak